

Professionele identiteit van leraren doet ertoe!

Waarom de identiteit van leraren geen bijzaak is in het onderwijs

Zonder dat je het vaak doorhebt, geef je elke les iets van jezelf mee aan je leerlingen. Daardoor ziet dezelfde les, in dezelfde gymzaal en voor dezelfde klas, er bij iedere leraar LO anders uit en wordt deze door leerlingen ook anders ervaren. Dat verschil zit niet alleen in de kennis of vaardigheden van de leraar, maar vooral ook in wie de leraar is, denkt te moeten zijn of wil zijn. In dit artikel gaan we in op deze vaak onzichtbare factor: de professionele identiteit van de leraar LO. | Gwen Weeldenburg en Lars Borghouts

Met het artikel 'Beroepsprofiel Leraar LO 2025' werd in LO Magazine 3 aandacht besteed aan het geactualiseerde landelijke beroepsprofiel voor leraren LO (Redactie, 2025). Dit beroepsprofiel beschrijft waaraan een bekwaame leraar LO moet voldoen om op professionele en verantwoorde wijze invulling te geven aan het leergebied Bewegen en Sport. Het vormt daarmee een kwaliteitskader dat richting en houvast biedt voor zowel het opleiden van nieuwe leraren LO als voor de reflectie en verdere ontwikkeling van leraren LO in de beroepspraktijk.

Het nieuwe beroepsprofiel (KVLO, 2025) vertoont veel overeenkomsten met het profiel uit 2017 (KVLO, 2017), wat logisch is omdat de kern van het beroep onveranderd is gebleven: het verzorgen van kwalitatief goed bewegingsonderwijs. Dit vraagt van leraren LO vakinhoudelijke expertise, vakdidactische en pedagogische vaardigheden en een onderzoekende houding, waarbij de eigen beroepspraktijk vanuit een nieuwsgierige, open en kritische houding wordt benaderd, systematisch wordt onderzocht en waar nodig verbeterd (Rozendaal et al., 2023).

Wat wél nieuw is in het geactualiseerde beroepsprofiel en waar de afgelopen jaren steeds meer aandacht voor is gekomen, is de 'professionele identiteit' van leraren. Deze wordt naast de domeinen die betrekking hebben op de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheden en het onderzoekend vermogen expliciet benoemd en uitgewerkt als afzonderlijk domein. Omdat dit begrip voor veel leraren LO nog relatief nieuw en wellicht abstract is en van een andere orde dan de overige domeinen (Hazelebach, 2025), lichten we het in dit artikel nader toe. We gaan in op wat professionele identiteit is, hoe deze zich ontwikkelt en waarom het van belang is dat leraren LO, naast de ontwikkeling van de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheden en een onderzoekende

houding, ook bewust aandacht besteden aan het verkennen van hun professionele identiteit.

Professionele identiteit van leraren

"Consciously, we teach what we know; unconsciously, we teach who we are." (Hamachek, 1999, p. 209).

Professionele identiteit verwijst naar het beeld dat een leraar van zichzelf heeft in relatie tot het leraarschap (Oolbekkink-Marchand et al., 2025). Daarbij staan fundamentele vragen centraal als: wie ben ik als leraar, wie denk ik te moeten zijn en wie wil ik worden? Deze identiteit komt tot uiting in het dagelijks handelen in de onderwijspraktijk. Daarin wordt niet alleen zichtbaar wat je weet en kunt, maar vooral ook wie je bent, in de bewuste en onbewuste keuzes die je maakt: de manier waarop je leerlingen aanspreekt, aanmoedigt en corrigeert, hoe je grenzen stelt, wat je belangrijk vindt en waaraan je tijd besteedt. Ook in de samenwerking met collega's en de bereidheid om te blijven leren wordt jouw professionele identiteit zichtbaar. Met andere woorden: je neemt jezelf altijd mee in je beroep.

Professionele identiteit is geen vaststaand gegeven, geen eigenschap die je 'hebt' of 'mist', maar een proces van voortdurende betekenisgeving (Beijaard et al., 2004). In de loop van je (studie)loopbaan geef je steeds opnieuw betekenis aan ervaringen: succesvolle lessen, lastige situaties, feedback van leerlingen en collega's en veranderingen in beleid of schoolcontext. Al deze ervaringen vormen en hervormen het beeld dat je van jezelf hebt als leraar LO, wat leidt tot een steeds verfijnder begrip van jezelf als professional.

Vorming van professionele identiteit

De ontwikkeling van professionele identiteit vindt plaats in de wisselwerking tussen drie nauw met elkaar verbonden dimensies (zie figuur 1): de persoonlijke, professionele en contextuele dimensie (Beijaard et al., 2004, 2025; Garner & Kaplan, 2019).

De 'persoonlijke dimensie' verwijst naar wie je bent als mens. Je biografie, unieke persoonskenmerken, eerdere ervaringen met onderwijs en sport, rolmodellen, talenten, voorkeuren, waarden en overtuigingen

kleuren hoe jij het leraarschap ziet, beleeft en invult. Ook emoties spelen hierin een belangrijke rol. Gevoelens van trots, twijfel, frustratie of voldoening beïnvloeden hoe je situaties

Een sterk ontwikkelde professionele identiteit vormt een belangrijke basis voor het professioneel functioneren van leraren

interpreteert en welke betekenis je eraan geeft. Reflectie op deze persoonlijke factoren helpt om zicht te krijgen op wat jou drijft of frustreert in je leraarschap.

Figuur 1 Dimensies die invloed uitoefenen op de professionele identiteit van de leraar

In de 'professionele dimensie' gaat het om de kennis, vaardigheden en opvattingen over goed onderwijs en leraarschap die je ontwikkelt tijdens je (studie)loopbaan en om de manier waarop je jezelf ziet als vakbekwame professional. Landelijke beroepsstandaarden, bekwaamheidseisen en maatschappelijke verwachtingen vormen hierbij een belangrijk referentiekader en beïnvloeden hoe je jouw handelen beoordeelt en waar je jezelf in wil ontwikkelen. Ook de professionele rollen die je vervult (o.a. vakexpert, mentor/coach, organisator, teamleider of innovator), dragen bij aan hoe je jezelf ziet als leraar. Ervaringen met succes en falen, feedback van leerlingen en collega's en de mate waarin je autonomie en handelingsruimte ervaart, beïnvloeden je zelfvertrouwen en gevoel van vakbekwaamheid. Reflectie op deze aspecten helpt om scherp te krijgen waar je kracht en onzekerheden liggen en hoe je jouw leraarschap verder wil vormgeven.

De 'contextuele dimensie' verwijst naar de omgeving waarin jouw leraarschap vorm krijgt en benadrukt dat professionele identiteit relationeel en situationeel wordt gevormd. In de interactie met leerlingen, collega's, leidinggevers en ouders ontstaat en verandert jouw identiteit voortdurend. Schoolcultuur, pedagogische visie, routines, leiderschap en teamdynamiek beïnvloeden de ruimte die je

ervaart om jouw waarden en overtuigingen in de praktijk te brengen. Ook beleidsmatige en maatschappelijke kaders, evenals praktische omstandigheden zoals tijdsdruk, groepsgrootte en beschikbare middelen, stellen mogelijkheden en grenzen aan je handelen. Als leraar word je bovendien geconfronteerd met uiteenlopende, vaak impliciete opvattingen over wat 'goed onderwijs' en 'goed leraarschap' is. De manier waarop jij je tot deze opvattingen verhoudt, draagt bij aan de voortdurende herinterpretatie van je identiteit als leraar LO.

Spanningen binnen of tussen deze drie dimensies zijn onvermijdelijk, maar kunnen juist aanleiding vormen voor reflectie, groei en verdieping van je professionele identiteit.

Het belang van professionele identiteit

Je begrijpt waarschijnlijk inmiddels dat de professionele identiteit van elke leraar uniek is en dat er daarom niet gesproken kan worden van een 'goede' of 'foute' professionele identiteit. Wel kan de ene leraar al een duidelijk en verfynd beeld hebben van zichzelf als leraar, terwijl de ander daarin nog zoekende is of hier nog nauwelijks bewust bij heeft stilgestaan.

Onderzoek laat zien dat een sterk ontwikkelde professionele identiteit een belangrijke basis vormt voor het professioneel functioneren van leraren. In verschillende studies wordt professionele identiteit in verband gebracht met welbevinden, motivatie, professionele betrokkenheid en duurzame inzetbaarheid, en fungeert zij als richtinggevend kader voor bewust en consistent handelen, eigenaarschap en het omgaan met complexiteit en verandering in de onderwijspraktijk (Beijaard et al., 2004; Rushton et al., 2023; Zhao, 2022). Bovendien draagt een heldere professionele identiteit bij aan de kwaliteit van onderwijs, doordat leraren hun handelen beter kunnen verantwoorden en afstemmen op samenhangende persoonlijke en professionele waarden (Beijaard et al., 2004; Beauchamp & Thomas, 2009; Kelchtermans, 2012).

Tot slot

Professionele identiteit kent geen eindpunt, maar ontwikkelt zich gedurende de hele loopbaan. Het Beroepsprofiel Leraar LO 2025 nodigt leraren daarom uit om professionele identiteit serieus te nemen als onderdeel van vakmanschap: niet als iets abstracts of vrijblijvends, maar als een fundament onder het dagelijks handelen. Op de volgende manieren kun je op school concreet aandacht besteden aan (de ontwikkeling van) je professionele identiteit (Beijaard et al., 2025):

- Reflecteer regelmatig op je professionele zelfbeeld en ga daarover in gesprek: sta stil bij wie je bent als leraar LO en hoe anderen jouw handelen ervaren.
- Experimenteer bewust in je lessen en wissel van perspectief: varieer in werkvormen, rollen en mate van sturing om te verkennen wat bij jou past.
- Observeer collega's en laat je observeren: gebruik observaties en feedback om je handelen beter te begrijpen en te verrijken.
- Maak je professionele identiteit expliciet: verwoord voor jezelf en binnen je team waar je als leraar LO voor staat.
- Formuleer ontwikkelwensen en bespreek deze met je leidinggevende: sta stil bij de gebieden waarin je jezelf als leraar verder wil ontwikkelen en ga hierover in gesprek om je ambities te verbinden aan die van de school en passende ondersteuning te organiseren. ●

Bronnen

Scan of klik hier naar de bronnen

Foto's

Cover Beroepsprofiel leraar LO 2025 (Anita Riemersma) en Shutterstock

Contact

g.weeldenburg@fontys.nl

Gwen Weeldenburg en **Lars Borghouts** zijn opleidingsdocenten aan Fontys ALO Eindhoven en werkzaam als onderzoekers binnen het lectoraat Move to Be van Fontys Sport en Bewegen, Eindhoven.

Kernwoorden

beroepsprofiel leraar LO, professionele identiteit, leraar-identiteit, professionele ontwikkeling.